Series BRH/1

कोड नं.
Code No. **52/1**

रोल नं.
Roll No.

परीक्षार्थी कोड को उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर अवश्य लिखें।
Candidates must write the Code on the title page of the answer-book.

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **16** हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिए गए कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में **16** प्रश्न हैं।
- **कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।**
- इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है। प्रश्न-पत्र का वितरण पूर्वाह्न में 10.15 बजे किया जायेगा। 10.15 बजे से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न-पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर-पुस्तिका पर कोई उत्तर नहीं लिखेंगे।
- Please check that this question paper contains **16** printed pages.
- Code number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
- Please check that this question paper contains **16** questions.
- **Please write down the serial number of the question before attempting it.**
- 15 minutes time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer script during this period.

सङ्कलनात्मकं मूल्याङ्कनम् -II
SUMMATIVE ASSESSMENT - II
संस्कृतम् (सम्प्रेषणाधारितम्)
COMMUNICATIVE SANSKRIT

अवधिः : होरात्रयम्] *[पूर्णांकाः : 80*

निर्धारित समय : 3 घण्टे] *[अधिकतम अंक : 80*

Time allowed : 3 hours] *[Maximum marks : 80*

खण्डः क : अपठितांश-अवबोधनम् / अपठित-अवबोधन 12 अंकाः

Section A : Unseen Reading Comprehension

खण्डः ख : रचनात्मककार्यम् / रचनात्मक-कार्य 12 अंकाः

Section B : Writing Skills

खण्डः ग : अनुप्रयुक्तव्याकरणम् / अनुप्रयुक्त व्याकरण 28 अंकाः

Section C : Applied Grammar

खण्डः घ : पठित-अवबोधनम् / पठित-अवबोधन 28 अंकाः

Section D : Reading Comprehension

निर्देश :

Instructions :

(i) *अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।*
इस प्रश्न-पत्र में चार खण्ड हैं।
This question paper has four sections.

(ii) *प्रतिखण्डम् उत्तराणि प्रदत्तायाम् उत्तरपुस्तिकायां लेखनीयानि।*
प्रत्येक खण्ड के उत्तर दी गई उत्तर-पुस्तिका में ही लिखने हैं।
The answers have to be written in the answer-sheet.

(iii) *प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।*
प्रत्येक खण्ड के उत्तर एक ही जगह पर क्रम से लिखने होंगे।
The answers to each section must be written at one place serially.

(iv) *प्रश्नपत्रे उत्तराणि न लेखनीयानि।*
प्रश्नपत्र पर उत्तर न लिखें।
Don't write answers in the question paper.

(v) *प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।*
प्रश्नपत्र के अनुसार प्रश्न-संख्या अवश्य ही लिखनी होगी।
Write the question number according to the question paper.

(vi) *सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि **संस्कृतेन** लेखनीयानि।*

*सभी प्रश्नों के उत्तर **संस्कृत** में लिखिए।*

*Answer all the questions in **Sanskrit**.*

खण्डः 'क'

(Section A)

अपठितांश-अवबोधनम् (अपठित-अवबोधन) — 12 अङ्काः

(Unseen Reading Comprehension)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत :

निम्नलिखित अनुच्छेद को पढ़कर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए :

Read the following passage and answer the given questions in Sanskrit :

जिह्वायाः माधुर्यं स्वर्गं प्रापयति, जिह्वायाः कटुता नरके पातयति। एकः एव शब्दः जीवनं विभूषयेत्, अन्यः एकः शब्दः जीवनं नाशयेत्। एकदा द्वयोः धनिकयोः मध्ये विवादः उत्पन्नः जातः। तौ न्यायालयं गतौ। एकः धनिकः अचिन्तयत् – 'अहं लक्षं रूप्यकाणि न्यायाधीशाय यच्छामि'। सः स्यूते लक्षं रूप्यकाणि स्थापयित्वा न्यायाधीशस्य गृहं गतवान्। न्यायाधीशः तस्य मन्तव्यं ज्ञात्वा क्रुद्धः अभवत्। धनिकः अवदत्- भोः मत्सदृशाः लक्षरूप्यकाणां दातारः दुर्लभा एव। न्यायाधीशः अवदत् – लक्षरूप्यकाणां दातारः कदाचित् अन्येऽपि भवेयुः परन्तु लक्षरूप्यकाणां निराकर्त्तारः मत्सदृशाः अन्ये विरलाः एव। अतः कृपया गच्छतु। न्यायस्थानं मलिनं मा कुरु। लज्जितः धनिकः धनस्यूतं गृहीत्वा ततः निर्गतः।

प्रश्नाः

I उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत।

उचित उत्तर चुनकर लिखिए।

Choose and write the correct answer. 1×2=2

(क) कस्याः कटुता नरके पातयति ?

(i) शब्दस्य

(ii) जिह्वायाः

(iii) न्यायालयस्य

(iv) धनिकयोः।

(ख) केषां निराकर्तारः विरलाः एव ?

(i) धनिकानाम्

(ii) न्यायाधीशानाम्

(iii) लक्षरूप्यकाणाम्

(iv) स्यूतानाम्।

II पूर्णवाक्येन उत्तरत।

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।

Answer in a complete sentence. 2×2=4

(i) कः न्यायस्थानं मलिनं कर्तुम् इच्छति स्म ?

(ii) न्यायाधीशः किमर्थं क्रुद्धः अभवत् ?

III प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत।

दिए गए विकल्पों में से उचित उत्तर चुनकर लिखिए।

Choose and write the appropriate answer from the given options. 1×4=4

(क) 'लज्जितः' इति पदम् अत्र कस्य विशेषणम् ?

(i) जीवनस्य (ii) न्यायाधीशस्य

(iii) स्थानस्य (iv) धनिकस्य।

(ख) 'सुलभाः' इतिपदस्य किं विलोमपदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?

(i) दातारः (ii) दुर्लभाः

(iii) विरलाः (iv) निराकर्त्तारः।

(ग) 'तस्य मन्तव्यं' ज्ञात्वा क्रुद्धः अभवत्' - अत्र 'तस्य' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

(i) न्यायाधीशाय (ii) धनाय

(iii) लक्षाय (iv) धनिकाय।

(घ) 'पातयति' इतिक्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(i) माधुर्यम्

(ii) कटुता

(iii) नरकः

(iv) जिह्वा।

IV अस्य अनुच्छेदस्य समुचितं शीर्षकं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत।

इस अनुच्छेद के लिए उपयुक्त शीर्षक दिए गए विकल्पों में से चुनकर लिखिए।

Write a suitable title for this paragraph from the given options. 2

(i) गर्वितः श्रेष्ठी

(ii) सात्त्विकः न्यायाधीशः

(iii) जीवनभूषणम्।

खण्डः 'ख'

(Section B)

रचनात्मककार्यम् (रचनात्मक-कार्य) 12 अङ्काः

(Writing Skills)

2. स्वमित्रं प्रति लिखितम् अधःपत्रं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा लिखत :

अपने मित्र को लिखे गए निम्नलिखित पत्र को मंजूषा में दिए गए शब्दों से पूर्ण कर लिखिए :

Complete and rewrite the following letter, written to your friend, with the help of the words given in the box : ½×8=4

केन्द्रीय-विद्यालयः,

(i) .... ।

तिथिः ....

प्रियमित्र (ii) .... !

दीपावलिपर्वणः शुभाशंसाः।

अत्र सर्वगतं कुशलम्। भवान् अपि (iii) .... इति मन्ये। अस्माकं विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवः (iv) .... पर्वणः शुभावसरे भविष्यति। तत्र एकस्य संस्कृतनाटकस्य (v) .... भविष्यति। तस्मिन् नाटके अहम् अभिनयं (vi) .... । भवान् अवश्यमेव तत् (vii) .... आगच्छतु। मम उत्साहवर्धनं भविष्यति।

भवदीयं मित्रम्,

(viii) .... ।

मञ्जूषा

द्रष्टुम्, दिल्लीतः, कुशली, मञ्चनम्, सौरभ!, दीपावल्याः, हरीशः, करिष्यामि।

3. अधोदत्तचित्रस्य वर्णनं मञ्जूषा-प्रदत्तपदानां सहायतया **चतुर्षु** संस्कृतवाक्येषु कुरुत :

नीचे दिए गए चित्र का वर्णन मंजूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से **चार** संस्कृत वाक्यों में कीजिए :

Describe the following picture in **four** Sanskrit sentences with the help of the words given in the box below : 2×4=8

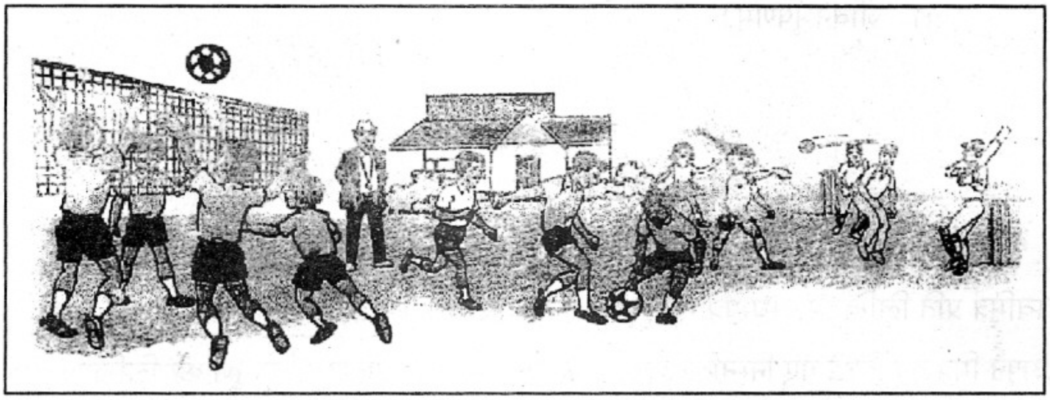

मञ्जूषा

क्रीडाक्षेत्रम्, छात्राः, भवन्ति, क्रीडनेन, क्रीडाशिक्षकः, विकासः, क्रिकेटक्रीडनम्, क्रीडन्ति, पादकन्दुकम्, शारीरिकः, विद्यालयस्य, स्वस्थाः, केचन, हस्तकन्दुकेन, अपरे, पश्यति।

अथवा OR

केवलं प्रज्ञाचक्षुर्भ्यः (केवल नेत्रहीनों के लिए)

(For Blind Candidates only)

मञ्जूषा-प्रदत्तपदानां साहाय्येन निम्नलिखितविषयम् अधिकृत्य **चतुर्षु** संस्कृतवाक्येषु एकम् अनुच्छेदं लिखत :

मंजूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से निम्नलिखित विषय पर **चार** संस्कृत वाक्यों में एक अनुच्छेद लिखिए :

Write a paragraph in **four** Sanskrit sentences on the following topic with the help of the words given in the box : 2×4=8

"वृक्षाणां महत्त्वम्"

मञ्जूषा

वृक्षाः, प्रत्येकं जनः, परोपकारकाः, पादपान्, जलेन, संरक्षणम्, सिञ्चेत्, हानिं न कुर्यात्, छाया, तिष्ठन्ति, पर्यावरणाय, आतपे, वृक्षारोपणम् आवश्यकम्, वृक्षेषु।

खण्डः 'ग'

(Section C)

अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (अनुप्रयुक्त व्याकरण) 28 अङ्काः

(Applied Grammar)

4. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कृत्वा लिखत :

निम्नलिखित वाक्यों के रेखांकित पदों में संधि अथवा संधिविच्छेद करके लिखिए :

Write the underlined words of the following sentences after joining or disjoining Sandhis : 1×4=4

(i) अश्वत्थामा अपि तत् + शिक्षया वञ्चितः न कृतः।

(ii) पर्यटनाधिकारी युष्मान् प्रतीक्षते।

(iii) सर्वदा विद्यमानः + अस्य सर्वं क्रियाकलापं पश्यामि।

(iv) पापिनाञ्च सदा दुःखम्।

5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत :

निम्नलिखित वाक्यों में रेखाङ्कित पदों का समास अथवा विग्रह दिए गए विकल्पों में से चुनकर लिखिए :

Choose and write the correct compound or expound form of the underlined words of the following sentences : 1×6=6

(क) विमूढधीः पक्वं फलं त्यक्त्वा अपक्वं खादति।

(i) विमूढधी यस्मै सः

(ii) विमूढा धीः यस्य सः

(iii) विमूढी धीः यस्य सः

(iv) विमूढाः धियः यस्मिन् सः।

(ख) काकः क्रोधेन सहितम् प्रविशति।

(i) सक्रोधम्

(ii) क्रोधसहितेन

(iii) क्रोधेनसहितम्

(iv) सहितक्रोधम्।

(ग) उपविद्यालयं छात्राः क्रीडन्ति।

(i) विद्यालयस्य दूरे

(ii) विद्यालयस्य समीपम्

(iii) विद्यालये विद्यालये

(iv) प्रत्येकं विद्यालये।

(घ) पाणी च पादौ च प्रक्षाल्य भोजनं कुरु।

(i) पाणीपादाः

(ii) पाणिपादुः

(iii) पाणिम् अनतिक्रम्य

(iv) पाणिपादम्

(ङ) अहं मङ्गलकार्यम् करिष्यामि।

(i) मङ्गलेन कार्यम्

(ii) मङ्गलस्य कार्यम्

(iii) मङ्गलं च तत् कार्यम्

(iv) मङ्गले कार्यम्।

(च) दुःखम् अतीता सा जननी अवदत्।

(i) दुःखेनातीता

(ii) दुःखातीता

(iii) अतीतदुःखः

(iv) दुःखरहिता।

6. अधोलिखितवाक्ययोः कोष्ठकान्तर्गतयोः पदयोः प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य लिखतः

निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक के अन्तर्गत दिए गए पदों के प्रकृतिप्रत्ययों को जोड़कर लिखिए :

Write the words of the following sentences after joining suffixes to the roots or words given in the brackets : 1×2=2

(i) काकानां ________ (कृष्ण + त्व) कः न जानाति ?

(ii) गुरुं ________ (सेव् + शानच्) शिष्यः विद्यां लभते।

7. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा समुचितम् उत्तरं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत :

निम्नलिखित वाक्यों में रेखाङ्कित पदों के प्रकृति-प्रत्ययों को जोड़कर अथवा पृथक् करके उचित उत्तर विकल्पों में से चुनकर लिखिए :

Write the underlined words of the following sentences after joining or disjoining suffixes to the roots or words. Choose the correct answer from the given options : ½×4=2

(क) <u>नृत् + शतृ</u> बालिका गायति।

(i) नृत्यन्

(ii) नृत्यत्

(iii) नृत्यन्ती

(iv) नृत्यन्तौ।

(ख) पुरस्कारं <u>लभमानाः</u> छात्राः प्रसन्नाः भवन्ति।

(i) लभ् + शतृ

(ii) लभ् + शानच्

(iii) लभ् + तल्

(iv) लभ् + टाप्।

(ग) पवनस्य <u>शीतल + तल्</u> अनुभूय मनः प्रसन्नं भवति।

(i) शीतलताम्

(ii) शीतलत्वम्

(iii) शीतलता

(iv) शीतलम्।

(घ) <u>कुमारी</u> वन्दना भरतनाट्यं प्रस्तौति।

(i) कुमार + टाप्

(ii) कुमार + शतृ

(iii) कुमारी + ई

(iv) कुमार + ङीप्।

8. अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि मञ्जूषायां प्रदत्तपदसहायतया उचितैः अव्ययपदैः पूरयित्वा लिखत :

निम्नलिखित वाक्यों में रिक्त स्थानों की पूर्ति मंजूषा में दिए गए उचित अव्ययों के द्वारा कीजिए :

Fill in the blanks in the following sentences with appropriate indeclinables given in the box : 1×6=6

(i) .... भवती कुतः आगच्छति ?

(ii) त्वं नाटकं द्रष्टुं .... गमिष्यसि ?

(iii) ह्यः रविवासरः आसीत् .... मङ्गलवासरः भविष्यति।

(iv) ध्वनिं .... कुरु।

(v) किं त्वं जानासि .... भारते द्वादश संस्कृतविश्वविद्यालयाः सन्ति।

(vi) ते बालकाः ग्रामात् .... क्रीडन्ति।

मञ्जूषा

कदा, यत्, सम्प्रति, बहिः, मा, श्वः।

9. प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितसंख्यापदं चित्वा वाक्यानि पूरयत :

दिए गए विकल्पों में से उचित संख्यापद चुनकर वाक्य पूर्ण कीजिए :

Choose the correct numerical words from the options given below and complete the sentences : 1×4=4

(क) वेदाः .... सन्ति।

(i) चत्वारि (ii) चत्वारः
(iii) चतुर्णाम् (iv) चतस्रः।

(ख) ताः .... स्त्रियः ग्रामं गच्छन्ति।

(i) तिस्रः (ii) त्रीणि
(iii) त्रयः (iv) त्रयोः।

(ग) .... उद्याने बहूनि पुष्पाणि सन्ति।

(i) एकस्याम् (ii) एके
(iii) एकस्य (iv) एकस्मिन्।

(घ) जनाः .... नेत्राभ्यां पश्यन्ति।

(i) द्वयोः (ii) द्वाभ्याम्

(iii) द्वे (iv) द्वेभ्याम्।

10. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदम् अशुद्धम् अस्ति। उचितम् उत्तरं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा अशुद्धपदं संशोध्य लिखत :

नीचे दिए गए वाक्यों में रेखाङ्कित पद अशुद्ध हैं। दिए गए विकल्पों में से उचित उत्तर चुनकर अशुद्ध पद को संशोधित कर लिखिए :

Choose the correct answer from the given options and correct the underlined incorrect words in the following sentences : 1×4=4

(क) सा पत्रं <u>लिखसि</u>।

(i) लिखतः (ii) लिखन्ति

(iii) लिखति (iv) लिखथ।

(ख) वयं ह्यः गणितं <u>पठिष्यामः</u>।

(i) पठिष्यामि (ii) अपठाम

(iii) अपठाव (iv) अपठः।

(ग) वाराणस्यां त्रयः <u>विश्वविद्यालयानि</u> सन्ति।

(i) विश्वविद्यालयाः (ii) विश्वविद्यालये

(iii) विश्वविद्यालयान् (iv) विश्वविद्यालयौ।

(घ) त्वं कदा नाटकं <u>द्रक्ष्यन्ति</u>।

(i) द्रक्ष्यामि (ii) पश्यक्षि

(iii) पश्यथ (iv) द्रक्ष्यसि।

खण्डः घ

(Section D)

पठित-अवबोधनम् (पठित-अवबोधन) 28 अङ्काः

(Reading Comprehension)

11. अधोलिखितं गद्यांशं, पद्यं, नाट्यांशं च पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि लिखत :

निम्नलिखित गद्यांश, पद्य और नाट्यांश को पढ़कर दिए गए प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

Read the following prose, poetry and drama passages and answer the given questions :

(अ) गद्यांशः

अथ व्रजन्तौ तौ गर्तसंकुले मार्गे क्रीडतः कांश्चित् बालकान् प्रेक्ष्य अवदताम् - "भो भो बालकाः कथमत्र नतोन्नते विषमे मार्गे क्रीडथ? यदि कश्चित् गर्ते पतेत् तर्हि सः विकलाङ्गो भूत्वा चिरं क्लेशम् अनुभवेत्।" तच्छ्रुत्वा तेषु कश्चित् उद्दण्डः बालकः उवाच - "अयि भो! यद्येवं तर्हि कथं भवन्तौ सुपथं परित्यज्य अनेन कुपथेन गन्तुं प्रवृत्तौ? अपि इदं श्रेयस्करम्।" अनेन वचसा प्रतिहतान्तःकरणः प्रच्छन्नभाग्यः अचिन्तयत् "किमिदं वचनं विशेषेण माम् एव लक्ष्यीकरोति? अहो कुमार्गम् आश्रितस्य मम कीदृशी इयं क्लेशपरम्परा। गुरूपदेशेन इव अनेन बालवचसा मम चक्षुषी समुन्मीलिते।"

प्रश्नाः

I एकपदेन उत्तरत।

एक शब्द में उत्तर दीजिए।

Answer in one word. ½×2=1

(i) नतोन्नते मार्गे के क्रीडन्ति स्म?

(ii) बालवचसा कस्य चक्षुषी समुन्मीलिते?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत।

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।

Answer in a complete sentence. 2

उद्दण्डः बालकः किम् उवाच?

III प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत।

विकल्पों में से उचित उत्तर चुनकर लिखिए।

Choose and write the correct answer from the given options. ½×2=1

(क) गद्यांशे 'अनुभवेत्' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदम्?

(i) कश्चित् (ii) क्लेशम्
(iii) सः (iv) विकलाङ्गः।

(ख) 'उद्दण्डः' इति पदस्य विलोमपदं किम्।

(i) प्रसन्नः (ii) विनम्रः
(iii) दुष्टः (iv) दुःखितः।

(आ) **पद्यम्**

वाक्पटुर्धैर्यवान् मन्त्री सभायामप्यकातरः।
स केनापि प्रकारेण परैर्न परिभूयते॥

प्रश्नाः

I एकपदेन उत्तरत।
एक शब्द में उत्तर दीजिए।
Answer in one word. ½×2=1

(i) मन्त्री सभायां कीदृशः स्यात् ?
(ii) धैर्यवान् मन्त्री कैः न परिभूयते ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत।
पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।
Answer in a complete sentence. 2

कीदृशः मन्त्री परैः न परिभूयते ?

III विकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत।
विकल्पों में से उचित उत्तर चुनकर लिखिए।
Choose and write the correct answer from the given options. ½×2=1

(क) 'परिभूयते' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?
(i) सः (ii) अकातरः
(iii) परैः (iv) धैर्यवान्।

(ख) 'वाक्पटुः' इति विशेषणपदस्य किं विशेष्यपदम् ?
(i) धैर्यवान् (ii) अकातरः
(iii) सः (iv) मन्त्री।

(इ) **नाट्यांशः**

पर्यटनाधिकारी - आम्! एतत् दिवांग-उपत्यकामण्डले स्थितं भीष्मक-नगरदुर्गम्। अस्य अवशेषाः तु आर्यकलासंस्कृतिसम्पदः परिचायकाः। अधुना इदं चित्रं पश्यत।

शैलेशः - अहं जानामि इदं स्थानम्। इदं तु 'तवाङ्-गोम्पा' इति प्रसिद्धः बौद्धमठः।

पर्यटनाधिकारी - सम्यक् अभिज्ञातम्। मनोहरे सुरम्ये 'तवाङ्' इति स्थले राजते अयं बौद्धमठः। पञ्चशतानां बौद्धभिक्षूणां निवासयोग्या स्थली इयम्। लोहितजनपदे अपि अनेकबौद्धविहाराः सन्ति।

नीलिमा - मान्यवर! मया अस्य प्रदेशस्य 'परशुरामकुण्डम्' इति दर्शनीय-स्थलविषये अपि पठितम्।

प्रश्नाः

I एकपदेन उत्तरत।

एक शब्द में उत्तर दीजिए।

Answer in one word. ½×2=1

(i) अनेकबौद्धविहाराः कुत्र सन्ति ?

(ii) दिवांग-उपत्यकामण्डले किं स्थितम् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत।

पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखिए।

Answer in a complete sentence. 2

'तवाङ्-गोम्पा' इति प्रसिद्धः मठः कुत्र राजते ?

III विकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत।

विकल्पों में से उचित उत्तर चुनकर लिखिए।

Choose and write the correct answer from the given options. ½×2=1

(क) 'स्थली' इतिपदस्य किं विशेषणपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(i) बौद्धभिक्षूणाम् (ii) मनोहरे

(iii) निवासयोग्या (iv) बौद्धविहाराः।

(ख) 'जानामि' इतिक्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(i) मठः (ii) अहम्

(iii) स्थानम् (iv) प्रसिद्धः।

12. अधोलिखित**कथनयोः** समुचितं भावं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत :

निम्नलिखित **दोनों** कथनों का उपयुक्त भाव विकल्पों में से चुनकर लिखिए :

Choose and write the correct gist of the following **two** sentences from the given options : 1×2=2

(क) मम कलनस्य आधारः तु सूर्य एव।

(i) कालः एव सूर्यस्य गणनायाः आधारः।

(ii) कालः अपि सूर्यगणनां करोति।

(iii) सूर्यं विना कालस्य गणना असम्भवा।

(iv) सूर्य एव कलनः।

(ख) नीरक्षीरविवेके तु हंसो हंसः बको बकः।

(i) हंसो बकः च समानौ, तत्र कोऽपि भेदः नास्ति।

(ii) दुग्धस्य जलस्य च मध्ये किं दुग्धं किं च जलम् ? इति विवेकपूर्णे कार्ये एव हंसस्य बकस्य च भेदः दृश्यते।

(iii) हंसः क्षीरं पिबति, बकः क्षीरं नीरं च पिबति। अतः भेदः।

(iv) हंसस्य बकस्य च वर्णः श्वेतः भवति।

13. मञ्जूषातः समुचितं पदं चित्वा अधोलिखितश्लोक**द्वयस्य** अन्वयं पूरयत :

मंजूषा में से समुचित पद चुनकर निम्नलिखित **दोनों** श्लोकों के अन्वय को पूर्ण कीजिए :

Complete the prose order of the following **two** shlokas by choosing the appropriate words given in the box : ½×8=4

(क) प्रार्थितं ते मया चक्रं देवदानवपूजितम्।
अजेयः स्यामिति विभो ! सत्यमेतद् ब्रवीमि ते॥

अन्वयः - विभो ! (i) .... स्याम् इति मया देवदानवपूजितं (ii) .... ते।
(iii) .... । एतत् ते (iv) .... ब्रवीमि।

(ख) आयुषः क्षणमेकोऽपि, न लभ्यः स्वर्णकोटिकैः।
स चेन्निरर्थकं नीतः, का नु हानिस्ततोऽधिका॥

अन्वयः - आयुषः (i) .... क्षणम् अपि स्वर्णकोटिकैः न (ii) .... स
चेत् (iii) .... नीतः ततः (iv) .... नु हानिः का ?

मञ्जूषा

एकम्ः, अजेयः, निरर्थकम्, चक्रम्, लभ्यः अधिका, सत्यम् प्रार्थितम्।

14. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत।

रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्न-निर्माण कीजिए।

Frame the questions on the basis of the underlined words. 1×4=4

(i) धैर्यम् आपदां तरणिः।

(ii) अरुणाचले पञ्चाशदधिकाः नद्यः प्रवहन्ति।

(iii) धैर्यवान् लोके परिभवं न प्राप्नोति।

(iv) तत्त्वार्थस्य निर्णयः विवेकेन कर्तुं शक्यः।

15. अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारं लिखत :

निम्नलिखित वाक्यों को घटना के क्रम के अनुसार लिखिए :

Write the following sentences in their sequential order : ½×8=4

(i) अरे! यस्य गृहस्योपरि अहम् आलपामि, जनाः प्रियस्य आगमनसङ्केतं मत्वा प्रसीदन्ति।

(ii) अस्माकम् ऐक्यं तु जगत्प्रसिद्धम्।

(iii) अहम् तु एतादृशः सत्यवादी यत् मातरः शिशून् कथयन्ति।

(iv) सर्वथा जागरूकोऽहं छात्राणां कृते आदर्शः।

(v) अहो! अज्ञानं भवत्याः।

(vi) अनृतं वदसि चेत् काकः दशेत्।

(vii) किं भवद्भिः श्रुतं काकचेष्टा बकध्यानम् इति।

(viii) राजहंसी काकं कथयति- त्वं तु कटु क्वणसि।

16. रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुसारम् अर्थं चित्वा लिखत।

रेखांकित पदों के प्रसङ्गानुसार अर्थ चुनकर लिखिए।

Choose and write the correct contextual meanings of the underlined words. 1×2=2

(क) दुष्टबुद्धिः भित्तौ सन्धिं प्रकल्प्य कलशम् अक्षिपत्।

(i) रचयित्वा (ii) कल्पनां कृत्वा

(iii) विकल्पं चित्वा (iv) सङ्कल्पं कृत्वा।

(ख) अये! कथम् इमं सङ्कल्पं श्रुत्वा विस्मिताः यूयम्।

(i) सुन्दरं वचनम् (ii) कल्पनां

(iii) धार्मिकानुष्ठानस्य प्रतिज्ञाम् (iv) ज्ञानम्।